

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 12. 9. 2012
COM(2012) 492 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Korene demokracie a trvalo udržateľného rozvoja: spolupráca Európy s občianskou
spoločnosťou v oblasti vonkajších vzťahov**

OBSAH

1.	SÚVISLOSTI.....	3
1.1.	Význam občianskej spoločnosti.....	3
1.2.	Čo predstavujú OOS v ponímaní EÚ.....	3
1.3.	Meniace sa prostredie.....	3
2.	OBNOVENÁ REAKCIA EÚ.....	4
3.	PODPORA PRIAZNIVÉHO PROSTREDIA.....	5
4.	SÚSTREDENÉ ÚSILIE NA ÚROVNI KRAJÍN.....	6
4.1.	Inkluzívna tvorba politik pre lepšiu správu vecí verejných.....	7
4.2.	Domáca transparentnosť a zodpovednosť.....	8
4.3.	Sociálne služby: partnerstvá na zlepšenie kvality.....	8
4.4.	Práca OOS zameraná na inkluzívny a udržateľný rast.....	9
4.5.	Plány spolupráce EÚ s organizáciami občianskej spoločnosti.....	10
5.	ORGANIZÁCIE OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI V REGIONÁLNOM A CELOSVETOVOM MERADLE.....	10
6.	FORMOVANIE PODPORY EÚ.....	11
6.1.	Pozornosť sústredená na rozvoj kapacít.....	11
6.2.	Financovanie prispôsobené miestnym potrebám.....	11
7.	ZÁVERY.....	11

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Korene demokracie a trvalo udržateľného rozvoja: spolupráca Európy s občianskou spoločnosťou v oblasti vonkajších vzťahov

1. SÚVISLOSTI

1.1. Význam občianskej spoločnosti

Plnoprávna občianska spoločnosť je základným prvkom každého demokratického systému a predstavuje dôležitú hodnotu. Zastupuje a podporuje pluralitu a môže prispieť k zvýšeniu účinnosti politik, vyváženému a udržateľnému rozvoju a inkluzívnemu rastu. Je dôležitým aktérom pri podpore mieru a riešení konfliktov. Organizácie občianskej spoločnosti (OOS) verejne tlmočia obavy občanov, pôsobia vo verejnej sfére a zapájajú sa do iniciatív na podporu participatívnej demokracie. Stelesňujú rastúcu túžbu po transparentnom a zodpovednom spôsobe vládnutia.

Hoci primárnu zodpovednosť za rozvoj a demokratickú správu vecí verejných nesú jednotlivé štáty, súčinnosť medzi štátmi a OOS môže pomôcť prekonať problémy chudoby, zväčšovania rozdielov, sociálneho vylúčenia a neudržateľného rozvoja. Účasť OOS na politických procesoch má kľúčový význam z hľadiska zabezpečenia inkluzívnych a účinných politik. Organizácie občianskej spoločnosti preto prispievajú k budovaniu zodpovednejších a legitímnejších štátov, čo vedie k zvyšovaniu sociálnej súdržnosti a otvorenejším a hlbším demokraciám.

1.2. Čo predstavujú OOS v ponímaní EÚ

Pojem „organizácie občianskej spoločnosti“ zahŕňa široké spektrum účastníkov s rozličnými úlohami a mandátmi. Jednotlivé definície sa rôznia v závislosti od času, inštitúcie a krajiny. Európska únia považuje za OOS všetky neštátne, neziskové štruktúry¹, nestranné a nenásilné, prostredníctvom ktorých sa ľudia organizujú v záujme realizácie spoločných cieľov a ideálov, či už politických, hospodárskych, sociálnych alebo kultúrnych. Tieto štruktúry pôsobia na miestnej, celoštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni a zahŕňajú mestské aj vidiecke, formálne aj neformálne organizácie. EÚ oceňuje rozmanitosť a osobitosti OOS; spolupracuje so zodpovednými a transparentnými OOS, ktoré zdieľajú jej záväzok k sociálnemu pokroku a oddanosť základným hodnotám mieru, slobody, rovnosti práv a ľudskej dôstojnosti.

1.3. Meniace sa prostredie

V poslednom desaťročí bol zaznamenaný nejednotný vývoj. Organizácie občianskej spoločnosti sú v súčasnosti veľmi uznávanými aktérmi rozvoja s vlastnými právami. Ich počet sa zvýšil, reagujú na nové sociálne podmienky a vytvárajú koalície na všetkých úrovniach. OOS vynikajú vďaka ich schopnosti osloviť, posilniť z hľadiska postavenia, zastupovať a chrániť zraniteľné alebo sociálne vylúčené skupiny a stimulovať sociálnu inováciu. Z tohto dôvodu vlády vo viacerých krajinách posilnili svoje kontakty s OOS.

---

¹ Zahŕňajú OOS na základe členstva alebo cieľa a OOS orientované na služby. Patria k nim komunitné organizácie, mimovládne organizácie, nábožensky orientované organizácie, nadácie, výskumné inštitúcie, organizácie pre rovnosť pohlaví a LGBT, družstvá, profesionálne a obchodné združenia a neziskové médiá. Odborové zväzy a organizácie zamestnávateľov, tzv. sociálni partneri, tvoria osobitnú kategóriu organizácií občianskej spoločnosti.

Vzťah medzi štátmi a OOS však býva ešte stále problematický. V mnohých krajinách stále prevažuje nedostatočná tradícia dialógu a priestor pre občiansku spoločnosť príliš často zostáva úzky alebo sa zmenšuje, pričom sa uplatňujú prísne obmedzenia. Organizácie občianskej spoločnosti zamerané na ľudské práva a presadzovanie záujmov, vrátane organizácií žien, čelia v mnohých prípadoch obmedzeniam čo sa týka ich možností pôsobenia a zabezpečenia financovania.

Na druhej strane môžu OOS čeliť problémom reprezentatívnosti, transparentnosti, vnútornej správy a kapacity, závislosti na medzinárodných darcoch, ako aj súťaži o zdroje, ktoré hospodárska kríza ešte viac vystupňovala. Okrem toho sú na vzostupe nové a pružnejšie formy aktivít občanov a mládeže: hnutia „arabská jar“ a hnutie „Occupy“ upozorňujú na potenciál spoločenských a kultúrnych *hnutí* ako činiteľov zmeny. Priestor a možnosti, ktoré ponúka internet a sociálne médiá, zohrávajú takisto významnú úlohu v riadení tejto zmeny.

2. OBNOVENÁ REAKCIA EÚ

So zreteľom na tieto skutočnosti Komisia navrhuje zdokonalený a strategickejší prístup v rámci svojej spolupráce s miestnymi OOS, ktorá zahŕňa všetky regióny vrátane rozvojových a susedných krajín a krajín zapojených do procesu rozširovania. Náležitá pozornosť sa bude venovať aj osobitostiam jednotlivých krajín, najmä v prípadoch vysokej politickej nestálosti.

EÚ oceňuje dynamickú, pluralistickú a kompetentnú občiansku spoločnosť a uznáva význam konštruktívnych vzťahov medzi štátmi a OOS. Preto sa politika EÚ bude orientovať na zapájanie OOS do diania s cieľom vybudovať silnejšie demokratické procesy a systémy zodpovednosti a dosiahnuť lepšie výsledky v rozvoji².

V tomto oznámení sa predkladajú tri priority podpory EÚ:

- **Zintenzívniť úsilie zamerané na podporu vhodného prostredia pre organizácie občianskej spoločnosti v partnerských krajinách.**
- **Podporiť zmysluplné a štruktúrované zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do vnútroštátnych politík partnerských krajín, programového cyklu EÚ a medzinárodných procesov.**
- **Zvýšiť kapacity miestnych organizácií občianskej spoločnosti s cieľom zlepšiť ich schopnosť plniť svoju úlohu nezávislých aktérov v oblasti rozvoja.**

Na operačnej úrovni a pri zohľadnení princípov koncentrácie a diferenciacie³ sa strategickejšia spolupráca s OOS začlení do všetkých nástrojov a programov a do všetkých oblastí spolupráce.

EÚ bude podporovať vykonávanie ustanovení tohto oznámenia aj prostredníctvom politických dialógov a dialógov o politických nástrojoch s partnerskými krajinami.

---

² Od sedemdesiatych rokov minulého storočia EÚ stále viac spolupracuje s OOS prostredníctvom participatívnych politických rámcov a systémov podpory, ktoré sa zameriavajú na ich účasť na programovacom procese EÚ. Tento prístup je vyjadrený v poslednom oznámení [KOM(2002) 598 v konečnom znení] o účasti neštátnych subjektov v rozvojovej politike ES.

³ Ako sa navrhuje v novej rozvojovej politike EÚ („program zmien“), bilaterálna rozvojová spolupráca EÚ bude sústredená najviac na tri sektory v každej partnerskej krajine a zdroje budú orientované na tých, ktorí to najviac potrebujú, vrátane ľudí v zraniteľnej situácii, a kde môžu mať najväčší rozvojový dosah z hľadiska znižovania chudoby.

Vypracovanie *plánov spolupráce EÚ s OOS*⁴ na úrovni jednotlivých štátov by malo podnietiť a zabezpečiť štruktúrovaný dialóg a strategickú spoluprácu, zvýšiť súdržnosť a dosah opatrení EÚ.

Nová politika vychádza z výsledkov celosvetovej iniciatívy „Štruktúrovaný dialóg o zapojení organizácií občianskej spoločnosti a miestnych orgánov do rozvojovej spolupráce EÚ“⁵ (2010 – 2011). Iniciatíva umožnila dôkladnú revíziu všestranného partnerstva s OOS – od politiky a strategických aspektov až po operačné a finančné otázky. Jej výsledkom bola spoločná vízia ambicióznejšej a súdržnejšej spolupráce EÚ s OOS.

V tomto oznámení sa okrem toho ďalej rozvíjajú ustanovenia týkajúce sa OOS, ktoré obsahuje nový *program zmien*⁶ a zohľadňuje sa obnovená *európska susedská politika*⁷, nedávne *stratégie rozširovania*⁸ a *vyhlásenia o rozpočtovej podpore EÚ tretím krajinám*⁹ spolu s medzinárodnými záväzkami vyplývajúcimi z dokumentu *Pusanské partnerstvo pre účinnú rozvojovú spoluprácu*¹⁰ z roku 2011. Taktiež integruje výsledky online konzultácie na tému „Organizácie občianskej spoločnosti v rozvojovej spolupráci“¹¹.

3. PODPORA PRIAZNIVÉHO PROSTREDIA

Schopnosť účasti OOS v rôznych oblastiach verejného života závisí od niekoľkých podmienok, ktoré sa bežne označujú ako „prostredie priaznivé pre OOS“ a za ktoré nesú zodpovednosť rôzne subjekty.

Aby OOS mohli fungovať, potrebujú fungujúci demokratický právny a súdny systém, ktorý im *de jure* a *de facto* dáva právo združovať sa a zabezpečiť si financovanie spolu so slobodou prejavu, prístupom k informáciám a účasťou na verejnom živote. Prvoradú zodpovednosť za zabezpečenie týchto základných podmienok nesie štát.

Mnohé krajiny stále nemajú priaznivý právny a regulačný rámec na zabezpečenie práva organizácií občianskej spoločnosti fungovať nezávisle a bez nežiaduceho zasahovania. V niektorých krajinách vlády neuznávajú úlohu OOS. Výsledkom je, že OOS sa často stretávajú s obmedzeniami, pokiaľ ide o právne a politické rámce, v ktorých pracujú, pokusmi o ich zdiskreditovanie alebo trestné stíhanie, prekážkami v prístupe k finančným prostriedkom, zastrášaním a dokonca aj s fyzickým obťažovaním, zatýkaním a násilnými útokmi.

V tomto kontexte má medzinárodné spoločenstvo vrátane EÚ povinnosť obhajovať právo OOS a jednotlivcov na priestor pre ich pôsobenie. EÚ by mala byť v tomto smere vzorom, napríklad vytváraním tlaku partnerských inštitúcií prostredníctvom diplomacie a politického dialógu s vládami, a verejne prejavovať znepokojenie v prípade porušovania ľudských práv.

EÚ zaujíma stále čelné miesto vo vývoji prísnejších noriem a mechanizmov na podporu a ochranu ľudských práv v rámci Organizácie Spojených národov, Rady Európy a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE). EÚ v súlade s medzinárodnými záväzkami posilní svoje úsilie o monitorovanie právnych predpisov, nariadení a operačných

⁴ Pozri oddiel 4.5.

⁵ Štruktúrovaný dialóg: http://ec.europa.eu/europeaid/who/partners/civil-society/structured-dialogue_en.htm.

⁶ KOM(2011) 637, závery Rady 9316/12.

⁷ KOM(2011) 303.

⁸ KOM(2010) 660.

⁹ KOM(2011) 638, závery Rady 9323/12.

¹⁰ http://www.aideffectiveness.org/busanhlf4/images/stories/hlf4/OUTCOME_DOCUMENT_-_FINAL_EN.pdf

¹¹ GR DEVCO „Vyjadrite svoj názor“ (2012): http://ec.europa.eu/europeaid/how/public-consultations/6405_en.htm.

otázok, ktoré môžu mať vplyv na OOS. EÚ bude zároveň podporovať iniciatívy vedené OOS a podporí medzinárodné opatrenia na presadzovanie a monitorovanie priaznivého prostredia pre OOS¹².

EÚ bude aj naďalej podnikať kroky a opatrenia v krajinách, v ktorých vláda neuznáva občiansku spoločnosť, čoho dôsledkom je porušovanie ľudských práv. V prípade, že krajiny poľavia vo svojom odhodlaní rešpektovať ľudské práva a základné hodnoty, môže EÚ kedykoľvek pozastaviť spoluprácu s vnútroštátnymi orgánmi a posilniť svoju podporu pre miestne obyvateľstvo prostredníctvom OOS.

Po jazmínovej revolúcii v **Tunisku** sa vláde sprístupnil program na podporu hospodárskej obnovy pod podmienkou, že prijme nový zákon o slobode združovania. Tento zákon zmenil podmienky uplatňované predchádzajúcim režimom na kontrolu tejto slobody.

V rámci spolupráce s partnerskými vládami sa bude EÚ usilovať zvýšiť schopnosť verejných orgánov konštruktívne spolupracovať s občianskou spoločnosťou, zvýšiť ich dôveryhodnosť a schopnosti s cieľom nadviazať dialóg a vytvoriť príležitosti na partnerstvá. EÚ bude naďalej ponúkať poradenstvo a podporu v oblasti posilňovania demokratických inštitúcií a reforiem, okrem iného aj zlepšením schopnosti tvorcov politiky a štátnych zamestnancov spolupracovať s OOS.

EÚ považuje za dôležitú aj úlohu nezávislých médií vrátane sociálnych médií. Prispievajú k otvorenej spoločnosti založenej na dialógu, kultúrnej rozmanitosti a kritickej reflexii a zvyšujú zodpovednosť vlád aj samotných OOS.

Organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú určitú úlohu aj nepriamo, najmä zaistením ich nezávislosti od štátu, ich reprezentatívnosti a vnútornej správy, transparentnosti a zodpovednosti. Ako aktéri rozvoja, sú OOS spoluzodpovedné za preukázanie výsledkov svojich opatrení, najmä voči svojim priaznivcom. Medzinárodné uznávanie získavajú aj niektoré samoregulačné iniciatívy, napríklad *Istanbulské zásady účinnosti rozvoja OOS* a iné charty špecifické pre aktérov a týkajúce sa zodpovednosti alebo národných kódexov správania. EÚ podporuje aj ďalšie úsilie v tejto oblasti.

4. SÚSTREDENÉ ÚSILIE NA ÚROVNI KRAJÍN

Prínos miestnych OOS ako partnerov v rámci dialógu a dohľadu bude jadrom angažovanosti EÚ v budúcnosti. EÚ je presvedčená o význame účasti OOS na domácej politike, a je odhodlaná ju podporovať.

Podpora OOS ako poskytovateľov služieb, ktorú EÚ v minulosti obzvlášť presadzovala, sa ďalej vylepší. Pokiaľ to bude možné, táto podpora by mala byť koncipovaná v rámci koordinovaných *partnerstiev viacerých aktérov* v spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi, pričom dlhodobým cieľom by mala byť podpora zodpovednejších, účinnejších a trvalo udržateľných systémov v prospech obyvateľov. Okrem toho možno podporiť iniciatívy OOS, pokiaľ ide o témy, ktoré nedostávajú primeranú pozornosť v rámci národných politík, ale majú kľúčový význam z hľadiska sociálneho pokroku a odrážajú obavy o ľudské práva, ako aj problematiku udržateľného rozvoja.

Podporia sa aj iniciatívy a inovácie na podporu spravodlivého a udržateľného rastu, ktoré OOS predložila.

---

¹² Pozri tiež dokument Pusanské partnerstvo, na ktorý sa odkazuje v poznámke pod čiarou č.10.

Krajiny v nestabilnej a krízovej situácii alebo v situácii po konflikte si zasluhujú osobitný prístup. EÚ uznáva významnú úlohu OOS v rámci programu pre mier a bezpečnosť, najmä v oblasti predchádzania konfliktom, budovania mieru a budovania štátu.

EÚ bola neustále v popredí úsilia o podporu účasti OOS v jednotlivých fázach programovania EÚ. Na základe príslušných ustanovení dohody z Cotonou tento prístup postupne prijali najmä africké, karibské a tichomorské krajiny. Malo by sa vyvinúť ďalšie úsilie na zjednotenie praxe vo všetkých regiónoch.

4.1. Inkluzívna tvorba politik pre lepšiu správu vecí verejných

Účasť občianskej spoločnosti na procesoch verejnej politiky a strategických dialógoch vedie k inkluzívnej a účinnej politike, ak sa spája s primeraným rozdelením zdrojov a správnym riadením. Účasť OOS je kľúčovým faktorom pri navrhovaní politik, ktoré uspokojujú potreby ľudí. Vlády môžu využívať výhody konštruktívnej účasti OOS pri vývoji, realizácii a monitorovaní národných stratégií na všetkých úrovniach. Politická vôľa verejných orgánov spolupracovať je veľmi dôležitá a EÚ bude podporovať opatrenia zabezpečujúce pokrok v tomto smere.

EÚ bude investovať viac do presadzovania, podpory a monitorovania účinných mechanizmov orientovaných na dialógy a zameraných na výsledky, zdôrazňujúc pritom ich mnohostranný partnerský rozmer. Celoštátne alebo odvetvové politické dialógy by mali zahŕňať všetky zainteresované strany, ako sú OOS, prípadne podľa okolností súkromný sektor, ako aj partnerské vlády, miestne orgány, parlamenty a iné vnútroštátne inštitúcie.

Aby bol dialóg zmysluplný, musí byť včasný, predvídateľný a transparentný. Na druhej strane, aby proces tvorby politiky bol dôveryhodný, OOS musia byť nezávislé, reprezentatívne a spôsobilé.

Organizácie občianskej spoločnosti v **Ghane** s podporou mechanizmu spoločného financovania od viacerých darcov a finančnou spoluúčasťou EÚ aktívne prispievajú k práci Výboru verejného záujmu a zodpovednosti, ktorý monitoruje a predkladá správy o príjmoch z ropy a plynu, ktoré nadobúdajú stále väčší význam. Prostredníctvom konzultácií, návrhov a stanovísk vo vzťahu k príslušnému parlamentnému výboru OOS dokázali ovplyvniť vypracovanie dôležitých právnych predpisov v oblasti energetiky. V súčasnosti monitorujú ich vykonávanie, zvyšujú informovanosť obyvateľstva a vyzývajú vládu na vyvedenie zodpovednosti v prípade porušovaní predpisov.

Dialógové schémy sú špecifické pre jednotlivé krajiny, sektory a zainteresované subjekty. Napríklad práca odborových zväzov a organizácií zamestnávateľov je nerozlučne spätá s nezávislým sociálnym dialógom vrátane dialógu s vnútroštátnymi orgánmi o politických nástrojoch, ktoré ovplyvňujú trh práce.

Na miestnej úrovni by sa mali propagovať mechanizmy dialógu medzi OOS a miestnymi orgánmi, pretože zabezpečujú užitočné miesta vstupu pre politický prínos v decentralizovaných podmienkach. Posilňuje to schopnosť vnútroštátnych politik reagovať na miestne podmienky. Organizácie občianskej spoločnosti môžu takisto pomôcť mobilizovať miestne zdroje a sociálny kapitál, zdieľať informácie a zapojiť marginalizované skupiny, čím pomáhajú zlepšovať miestnu správu vecí verejných a územnú súdržnosť.

Dobrovoľné partnerské dohody FLEGT (**vynútiteľnosť práva, správa a obchod v lesnom hospodárstve**) sú dvojstranné obchodné dohody zamerané na zaručenie zákonnosti pôvodu dreva vyvezeného do EÚ a na podporu rozvojových krajín pri zlepšovaní správy lesov. FLEGT podporuje dialóg medzi zúčastnenými stranami v partnerských krajinách, čím umožňuje OOS aktívne pomáhať identifikovať problémy v oblasti správy vecí verejných, vypracúvať potrebné regulačné a technické opatrenia a monitorovať plnenie dohôd o dobrovoľnom partnerstve (VPA). V Indonézii OOS konštatovali, že FLEGT im poskytla možnosť „aby boli zapojené v širokom rozsahu a aby nemali pocit, že im pravidlá diktuje vláda a veľkobiznis.“

4.2. Domáca transparentnosť a zodpovednosť

Slabá správa vecí verejných obmedzuje rozvoj. Schopnosť vyžadovať zodpovednosť od tých, ktorí riadia, má rozhodujúci význam pre lepšiu správu vecí verejných. V demokratických systémoch je prvoradou povinnosťou parlamentov, aby vyžadovali od vlád zodpovednosť; OOS môžu tiež zohrávať úlohu pri rozvíjaní domácej zodpovednosti na miestnej a celoštátnej úrovni prostredníctvom slobodného, zrozumiteľného a prístupného toku informácií. Môžu prispieť k podpore dodržiavania právneho štátu účinným monitorovaním vykonávania právnych predpisov a politík a môžu iniciovať a podporovať úsilie v oblasti boja proti korupcii.

Analýzou a prispievaním k návrhu rozpočtu, monitorovaním a sledovaním verejných príjmov a výdavkov a zvyšovaním rozpočtovej gramotnosti občanov môžu OOS zohrávať dôležitú úlohu v rozpočtových procesoch tým, že pomôžu zabezpečiť, aby sa verejné zdroje využívali účinne a efektívne. Orientácia rozpočtu na priority obyvateľov, ich potreby a ľudské práva môže zvýšiť jeho dosah na znižovanie chudoby a inkluzívny rast.

EÚ by mala zintenzívniť podporu úsilia jednotlivých krajín posilniť vnútroštátne systémy zodpovednosti, a to presadzovaním úlohy OOS pri spoločnom dohľade s parlamentmi, najvyššími kontrolnými inštitúciami, kontrolnými orgánmi verejného obstarávania a médiami. EÚ bude aj prostredníctvom využitia nových technológií podporovať schopnosť OOS účinne sa zapájať do týchto systémov s dlhodobou perspektívou, vrátane systémov na miestnej úrovni, kde sa objavuje veľké množstvo rozmanitých a inovatívnych prístupov v oblasti „sociálnej zodpovednosti“.

V súlade s nedávnym oznámením *Budúcnosť rozpočtovej podpory EÚ pre tretie krajiny* (2011) by mala EÚ v prípadoch, keď sa využíva rozpočtová podpora, venovať osobitnú pozornosť systematickému uľahčovaniu úlohy OOS v oblasti dohľadu. Nové kritérium oprávnenosti „transparentnosť a kontrola rozpočtu“ sa zameria na včasnú dostupnosť komplexných a spoľahlivých rozpočtových informácií, na základe ktorých by OOS mohli účinnejšie vyžadovať zodpovednosť od činiteľov prijímajúcich rozhodnutia.

V **Maroku** EÚ poskytlo podporu dvom organizáciám občianskej spoločnosti, jednej nadácii a jednému výskumnému centru, na zvýšenie účasti poslancov rôznych politických skupín v rozpočtových procesoch a rozpočtovej reforme. Prostredníctvom výskumu a odbornej prípravy sa OOS podarilo prehĺbiť vedomosti poslancov o rozpočtových otázkach a zvýšiť ich zapojenie do reformy finančných predpisov.

4.3. Sociálne služby: partnerstvá na zlepšenie kvality

Zabezpečiť efektívne poskytovanie sociálnych služieb – vrátane zdravia, vzdelávania a sociálnej starostlivosti – je úlohou vlád, či už na centrálnej alebo miestnej úrovni, v závislosti od inštitucionálneho rámca krajiny. Okrem poskytovania služieb štáty preberajú aj zodpovednosť za dohľad nad nimi, za ich reguláciu a kvalitu. Môžu sa rozhodnúť pracovať prostredníctvom širokého spektra variantov organizačného usporiadania, od participatívnych schém až po verejno-súkromné partnerstvá.

Organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú dôležitú úlohu pri poskytovaní služieb tým, že dopĺňajú služby miestnych samospráv a centrálnej vlády a skúšajú inovatívne projekty. Mimoriadne dôležitá je ich schopnosť zisťovať potreby, riešiť zanedbané otázky a otázky v oblasti ľudských práv a nasmerovať služby k ľuďom, ktorí sú sociálne vylúčení alebo sú mimo ich dosahu.

Celkovým cieľom EÚ v oblasti sociálnych služieb je podporovať schopnosť verejných orgánov pri budovaní trvalo udržateľných a kvalitných systémov v prospech obyvateľstva. EÚ považuje účasť OOS v partnerstvách viacerých aktérov za užitočnú formu podpory

koordinovaného prístupu pri plánovaní a poskytovaní služieb, najmä v odvetviach, ktoré využívajú výhody vyplývajúce z bilaterálnej spolupráce EÚ. Je to dôležité aj vzhľadom na narastajúcu úlohu súkromného sektora v tejto oblasti. EÚ dlhodobo podporuje mechanizmy financovania na podporu miestnych OOS pri poskytovaní služieb, ktoré majú byť postupne integrované do vnútroštátnych systémov opierajúcich sa o pevné a transparentné regulačné rámce, ktoré zaručujú rovnaký prístup. Aby sa obmedzila roztrieštenosť a duplicita, treba sa usilovať o koordináciu na všetkých úrovniach.

Priama podpora pre OOS by sa mohla poskytovať na zabezpečenie toho, aby skupiny ľudí zbavených volebného práva mali prístup k základným službám, alebo na doplnenie opatrení málo výkonných alebo chýbajúcich verejných orgánov, najmä v najmenej rozvinutých krajinách. Toto je obzvlášť potrebné v podmienkach nestability, v konfliktoch a v krízových situáciách.

V **Somalilande**¹³ EÚ a ďalší darcovia podporili dve európske OOS pri založení regionálnej inštitúcie veterinárneho vzdelávania. Prostredníctvom prístupu zdola nahor a využitím inovatívnej vzdelávacej metódy táto inštitúcia vyškolila novú generáciu veterinárnych odborníkov na riešenie špecifických potrieb Somálska v oblasti chovu dobytka. Napriek nestabilite panujúcej v danej oblasti je v súčasnosti dobre zavedenou inštitúciou vysokoškolského vzdelávania, ktorá má vybudované vzťahy s európskymi a africkými inštitúciami.

4.4. Práca OOS zameraná na inkluzívny a udržateľný rast

Organizácie občianskej spoločnosti sa v čoraz väčšej miere stávajú aktívnymi hráčmi v hospodárskej sfére prostredníctvom iniciatív, ktoré majú vplyv na miestne hospodárstvo, alebo prostredníctvom monitorovania vplyvu vnútroštátnej a medzinárodnej hospodárskej politiky. EÚ dlhodobo podporuje „sociálne hospodárstvo“¹⁴, ktoré sa zameriava na dosiahnutie sociálneho vplyvu a nie iba na zisk. Združenia družstiev, nadácie a mimovládne organizácie sú obzvlášť aktívne pri podpore podnikania a vytváraní pracovných miest mobilizáciou miestnych spoločenstiev, poskytovaním služieb a stimulovaním činností, ktoré sú zdrojom príjmu pre chudobných a marginalizované skupiny. V rámci Rio+20 EÚ v rovnakom duchu podporila hlasy vyzdvihujúce OOS ako aktívnych činiteľov v prospech inkluzívneho ekologického hospodárstva, pričom zdôraznila význam začlenenia sociálnych aj environmentálnych faktorov do podpory hospodárskeho rastu.

EÚ bude podporovať iniciatívy a partnerstvá OOS, ktoré spájajú sociálne a hospodárske ambície v oblastiach, ako je rozvoj vidieka, potravinová bezpečnosť, cestovný ruch a kultúra, životné prostredie a energetika. Osobitná pozornosť by sa mala venovať vytváraniu pracovných miest a podnikaniu, aby lepšie reagovali na potreby daného spoločenstva a podnietili miestny hospodársky rast inkluzívnym a udržateľným spôsobom.

V **Brazílii** EÚ podporila miestnu organizáciu občianskej spoločnosti s cieľom presadiť hospodárske začlenenie zberateľov recyklovateľného odpadu prostredníctvom osobitnej siete poskytovaním gramotnosti, odbornej prípravy, školenia zameraného na manažérske zručnosti, odbornej environmentálnej prípravy v oblasti recyklácie a technickej pomoci (v administratíve, účtovníctve, marketingu atď.) pre ich družstvá. Zvýšia sa tak príjmy jednotlivcov, zníži sa negramotnosť a otvára sa prístup k sociálnej ochrane. V roku 2012 tento projekt získal brazílsku národnú cenu za miléniový rozvojový cieľ č. 1.

EÚ bude takisto podporovať inovačné programy s cieľom rozšíriť prístup k finančným službám pre tých, ktorí sú vylúčení z tradičných bankových systémov, najmä pre ženy.

¹³ Toto pomenovanie nemá vplyv na stanovisko k štatútu územia.

¹⁴ Pozri dokument *Vytvárať priaznivé prostredie na podporu sociálnych podnikov v rámci sociálnej ekonomiky a sociálnych inovácií* (2012); KOM(2011) 682 v konečnom znení.

Pozornosť sa bude venovať aj práci OOS zameranej na presadzovanie a monitorovanie sociálnej zodpovednosti podnikov, etických a udržateľných obchodných modelov a programu dôstojnej práce, verejno-súkromných partnerstiev, spravodlivého obchodu a činností zameraných na spravodlivý prístup k prírodným zdrojom a pôde.

4.5. Plány spolupráce EÚ s organizáciami občianskej spoločnosti

EÚ a členské štáty by mali vypracovať *plány spolupráce s OOS* v jednotlivých krajinách s cieľom zvýšiť dosah, predvídateľnosť a viditeľnosť opatrení EÚ a zabezpečiť súlad a súčinnosť v rámci jednotlivých sektorov zahrnutých do vonkajších vzťahov EÚ. Tieto plány majú zároveň podnietiť koordináciu a výmenu osvedčených postupov s členskými štátmi a inými medzinárodnými aktérmi vrátane zjednodušenia a harmonizácie požiadaviek súvisiacich s financovaním.

Mali by vychádzať z dôkladného pochopenia rozsahu pôsobnosti OOS a širších spoločensko-hospodárskych podmienok, v ktorých vykonávajú svoju činnosť¹⁵. Toto je predpokladom strategickejšej angažovanosti EÚ v jednotlivých krajinách, najmä ak je potrebné identifikovať príslušné zainteresované strany v záujme vytvorenia alebo uľahčenia systémov účinného a zmysluplného dialógu.

Plány by mali stanovovať dlhodobé ciele spolupráce EÚ s OOS, zahŕňať dialóg, ako aj prevádzkovú podporu, a určiť vhodné pracovné postupy. Tento postup by mal byť spojený s programovaním vonkajšej pomoci EÚ, konkrétne dvojstrannej, regionálnej a tematickej spolupráce. Dôležitým meradlom budú stratégie v oblasti ľudských práv, ktoré EÚ v súčasnosti pripravuje vo vzťahu k jednotlivým krajinám.

Plány by sa mali vypracovať so zreteľom na názory občianskej spoločnosti, mali by sa pravidelne aktualizovať a v prípade potreby sprístupniť verejnosti a vzájomne si ich vymieňať s orgánmi jednotlivých štátov.

5. ORGANIZÁCIE OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI V REGIONÁLNOM A CELOSVETOVOM MERADLE

V posledných desaťročiach sa zaznamenal nárast medzinárodných skupín aktivistov, ktorí presadzujú mnohostranné normy a štandardy a zapájajú sa do globálnych sietí a celosvetových kampaní. Tieto sa týkajú otázok ako obchod, globálna spravodlivosť a ľudské práva, životné prostredie, zmena klímy, transparentnosť, globálne zdravie a účinná rozvojová spolupráca. Vývoj informačných a komunikačných technológií zohráva stále kľúčovú úlohu v rozvoji a zmene úlohy nadnárodných sietí.

Organizáciám, sieťam a zoskupeniam konajúcim na regionálnej a celosvetovej úrovni sa poskytnú podpora pri riešení nadnárodných a globálnych výziev.

EÚ bude takisto podporovať OOS pôsobiace na európskej a celosvetovej úrovni, ktoré v spolupráci a partnerstve s miestnymi OOS pracujú na monitorovaní súladu, vyžadujú od medzinárodného spoločenstva zodpovednosť za plnenie záväzkov v oblasti pomoci a prispievajú k podpore globálneho povedomia občanov¹⁶.

Na úrovni EÚ sa venuje osobitná pozornosť dialógu OOS s európskymi inštitúciami. Okrem existujúcich mechanizmov konzultácie v oblasti politik a programov Komisia zriadi poradnú

---

¹⁵ Odporúčajú sa pravidelné a participatívne mapovania zamerané na rozmanitosť účastníkov vrátane sietí a platforiem na celoštátnej/odvetvovej úrovni.

¹⁶ V Európe to významne podporuje Komisia prostredníctvom osobitného programu pre rozvoj vzdelávania a zvyšovania povedomia (DEAR) zameraného na aktérov.

skupinu viacerých zainteresovaných strán, ktorá umožní OOS a príslušným aktérom v oblasti rozvoja viesť dialóg s inštitúciami EÚ o rozvojovej politike EÚ, ako aj o opatreniach navrhovaných v tomto oznámení.

6. FORMOVANIE PODPORY EÚ

6.1. Pozornosť sústredená na rozvoj kapacít

S cieľom zvýšiť svoj vplyv musia miestne OOS prekonať kapacitné obmedzenia siahajúce od nedostatkov v technickom riadení, riadiacich skúsenostiach a získavaní finančných prostriedkov až po riadenie orientované na výsledky a otázky vnútornej správy.

EÚ posilní svoju podporu rozvoja kapacít OOS, najmä miestnych aktérov, ako súčasť dlhodobého, pružného prístupu založeného na dopyte, pričom osobitnú pozornosť bude venovať vytváraniu okruhu priaznivcov a reprezentatívnosti.

EÚ takisto podporí dlhodobé a vyvážené partnerstvá pre rozvoj kapacít medzi miestnymi a európskymi OOS. Tieto by mali vychádzať z miestneho dopytu, zahŕňať poradenstvo a tútorstvo, partnerské vzdelávanie, vytváranie sietí a budovanie prepojení medzi miestnou a globálnou úrovňou.

6.2. Financovanie prispôbené miestnym potrebám

Financovanie prispôbené na konkrétne potreby tvorí významnú časť spolupráce EÚ s OOS a malo by umožniť lepší prístup pre miestne organizácie. Komisia použije vhodnú kombináciu spôsobov financovania¹⁷ tak, aby zodpovedala čo najširšej škále účastníkov, potrebám a podmienkam krajiny nákladovo efektívnym, flexibilným, transparentným a cieľovým spôsobom.

Na **západnom Balkáne a v Turecku** podporuje EÚ regionálne siete OOS prostredníctvom rámcových dohôd o partnerstve. Umožňuje to pružnejší a dlhodobý programový prístup, ktorý stimuluje OOS, aby pracovali v partnerstve s cieľom vypracúvať a realizovať stratégie pre konkrétne odvetvie a pritom zdieľať poznatky a skúsenosti získané v podmienkach rôznych krajín. Popri tom, že dôraz kladú na budovanie kapacít pre analýzu, monitorovanie a presadzovanie záujmov s cieľom ovplyvňovať politické reformy, môžu partneri OOS vybudovať aj prepojenie medzi regionálnou a celoštátnou úrovňou a majú aj príležitosť vyskúšať malé miestne projekty prostredníctvom opakovaných grantov pre miestne alebo iné komunitné organizácie.

7. ZÁVERY

V podmienkach meniacej sa medzinárodnej mapy a so zreteľom na vonkajšiu politiku EÚ sú návrhy predložené v tomto oznámení určené na posilnenie vzťahov EÚ s organizáciami občianskej spoločnosti a na ich prispôbenie súčasným a budúcim výzvam. Obnovená reakcia EÚ sa navrhuje s cieľom podporiť v prvom rade miestne OOS v ich úsilí o demokratickú správu vecí verejných a spravodlivý rozvoj. Pri spoločnom postupe majú EÚ a členské štáty jedinečné predpoklady na strategickejšiu angažovanosť a dosiahnutie väčšej súdržnosti, konzistentnosti a dosahu opatrení EÚ.

¹⁷ EÚ môže zväziť všetky spôsoby financovania a prístupy povolené v nariadeniach o rozpočtových pravidlách. Ide o projekty, financovanie programov, priame udeľovanie grantov, financovanie zo spoločného fondu, monitorovacie granty, základné financovanie, spolufinancovanie, účelové viazanie, zjednodušené tendre a opakované granty.